

Dezbatere

„Provocările agriculturii românești în contextul strategiei UE „De la fermă la consumator” și a noii politici agricole comune (PAC)”

(online)

– SINTEZĂ –

Institutul European din România (IER), în parteneriat cu **Ministerul Afacerilor Externe**, a organizat miercuri, **9 martie 2022**, între orele **10:00 – 12:00**, dezbateră cu tema **„Provocările agriculturii românești în contextul strategiei UE „De la fermă la consumator” și a noii politici agricole comune (PAC)”** (format online – Zoom). Evenimentul a fost înscris în seria dedicată **Conferinței privind viitorul Europei** și a avut ca **obiectiv** promovarea tranziției către sisteme agricole și alimentare durabile, cu îmbunătățirea siguranței alimentare și stimularea calității producției, în consens cu strategia UE „De la fermă la consumator” și noua politică agricolă comună (PAC).

Dezbaterea a inclus o serie de alocuțiuni introductive, un panel de experți și o sesiune de întrebări și răspunsuri. Alocuțiunile introductive au fost adresate de către doamna **Daniela Gîtman**, secretar de stat pentru Afaceri Europene, Ministerul Afacerilor Externe; domnul **Sorin Moise**, secretar de stat, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale; domnul **Nicolae Istudor**, prof. univ. dr., rector al Academiei de Studii Economice. În panelul de experți, au susținut intervenții doamna **Alexandra Popa**, director executiv, Centrul Român de Politici Europene; doamna **Aurelia-Ioana Chereji**, șef lucrări, Universitatea din Oradea; doamna **Ana-Maria Stancu**, board member, euRobotics aisbl; domnul **Lucian Luca**, director adjunct, Institutul de Economie Agrară, Academia Română. Evenimentul a fost moderat de domnișoara **Eliza Vaș**, expert în cadrul Serviciului Studii Europene, Institutul European din România.

Dezbaterea a fost deschisă de doamna **Oana-Mihaela Mocanu**, director general al IER, care a subliniat oportunitatea continuării seriei de evenimente organizate în marja Conferinței privind viitorul Europei și aportul adus de IER prin parteneriatul cu MAE în privința promovării unor subiecte europene de maximă actualitate în rândul publicului din România. De asemenea, a menționat temele abordate până în prezent: ce viitor ne dorim pentru Uniunea Europeană; reflecții privind economia în timpul și post-pandemie; educație și sănătate; redresarea economică durabilă a României în contextul procesului de dublă tranziție – verde și digitală, relația dintre UE și SUA în contextul redresării post-pandemie și al abordării provocărilor globale.

Prima alocuțiune din cadrul dezbaterii a aparținut doamnei **Daniela Gîtman**, care a evidențiat importanța problematicilor ce țin de agricultură la nivel european, punctând că dezbateră este organizată în marja Conferinței privind viitorul Europei, în cadrul căreia cetățenii români au participat activ:

Conferința privind viitorul Europei, ale cărei lucrări sunt prevăzute să se încheie pe data de 9 mai 2022, a fost un proces amplu de consultare publică, care a reunit cetățenii europeni din toate statele membre. La nivel european, precum și în România, au fost organizate numeroase dezbateri cetățenești cu privire la viitorul construcției europene. În acest sens, România are înregistrate pe platforma multilingvă a Conferinței peste 190 de evenimente. Urmează evaluarea propunerilor primite de la cetățenii europeni și translatarea lor în acțiuni ale UE, pentru a răspunde, astfel, așteptărilor acestora.

☑ Agricultura și alimentația sunt sectoare care și-au demonstrat reziliența în timpul pandemiei de COVID-19, evitându-se șocuri foarte grave în domeniul siguranței alimentare, instituțiile europene implementând măsuri concrete în acest sens, de exemplu prin instituirea coridoarelor verzi și asigurarea bunei funcționări a pieței unice.

☑ Situația sanitară generată de pandemie a evidențiat vulnerabilitatea lanțului alimentar european, deși măsurile implementate la nivelul UE au contribuit la atenuarea celor mai grave deficiențe și la redresare. Este importantă valorificarea oportunităților de a face schimbări sistемice, prin anticiparea șocurilor sau schimbarea modului în care funcționează sistemul alimentar, inclusiv printr-o mai bună utilizare a fondurilor alocate cercetării prin programul Orizont Europa pentru a servi acestor scopuri.

☑ Tema agriculturii este de foarte mare actualitate pentru Comisia Europeană și pentru statele membre ale Uniunii Europene, inclusiv în ceea ce privește sprijinirea statelor din vecinătate. Astfel, sunt avute în vedere 56 de proiecte ale UE în statele terțe, pentru ca acestea să își rezolve unele dintre problemele pe care le au în domeniul agricol.

☑ Strategia „De la fermă la consumator” reprezintă un instrument prin care Comisia Europeană dorește să asigure protecția cetățenilor în contextul unor dificultăți induse de evoluții antropice sau dezastre naturale, în acest sens în noiembrie 2021 fiind adoptat un plan de urgență pentru asigurarea rezilienței sistemului alimentar al UE în caz de urgență, care include un mecanism clar de pregătire și răspuns la nivel european.

☑ În ceea ce privește România, aderarea la Uniunea Europeană a adus numeroase oportunități de dezvoltare și modernizare, inclusiv în domeniul agriculturii.

În continuare, domnul **Sorin Moise** a prezentat câteva aspecte cu privire la măsurile luate de Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale pentru sprijinirea producătorilor agricoli români:

☑ [Planul Național Strategic 2023-2027](#) a fost elaborat prin dialog deschis cu toți partenerii relevanți. Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale ține cont de așteptările fermierilor români în toate politicile publice pe care le implementează, considerând că cele mai bune soluții pot fi identificate prin transparență și cooperare cu toți factorii implicați.

☑ Planul Național Strategic 2023-2027 include măsuri pentru accesarea oportunităților oferite de Pactul Verde European, având în vedere stimularea fermierilor pentru a utiliza practici agricole benefice pentru climă, precum și pentru menținerea biodiversității, fiind menționate în context aspecte precum: diversitatea și rotația culturilor, practicile agricole extensive, managementul resurselor umane, protecția resurselor de apă ș.a.

☑ În ceea ce privește reducerea utilizării pesticidelor și a îngrășămintelor chimice în agricultură, este important să se pornească de la o analiză a specificului fiecărei țări. Pesticidele și îngrășămintele pot combate dăunătorii și pot sprijini astfel producția agricolă. Neutilizarea neonicotinoidelor ar putea reduce producția cerealică în România chiar și cu 30%. Din aceste motive, nu se poate vorbi despre echitate în acest domeniu, așa cum se propune printr-o reducere de 50% a utilizării pesticidelor și îngrășămintelor în agricultură. O soluție ar putea fi crearea unor indici de referință ponderați pentru a asigura cetățenilor europeni accesul echitabil la produse agro-alimentare de calitate, dar și o concurență în condiții egale între producătorii europeni.

☑ Strategia UE „De la fermă la consumator” poate fi o șansă pentru a continua producerea de hrană de calitate, însă trebuie ținut cont de specificul agriculturii românești, dialogul cu fermierii fiind o dimensiune importantă pentru definirea planurilor de acțiune pentru România.

Domnul **Nicolae Istudor** a subliniat în cadrul intervenției sale importanța siguranței alimentare, inclusiv din perspectiva lecțiilor învățate în timpul pandemiei COVID-19, dar și în raport cu recente evoluții geopolitice din regiune, cu impact semnificativ pe piața mondială a cerealelor:

☑ Este important ca România să realizeze o producție alimentară la potențialul său maxim. Chiar dacă există riscul unei crize alimentare la nivel mondial, România poate produce cantități mari de produse agricole și alimentare. În acest sens, România trebuie să devină competitivă pe piața europeană și să aibă o balanță comercială pozitivă.

☑ Cei doi piloni complementari pentru atingerea acestui obiectiv sunt asigurarea calității produselor și realizarea unor prețuri sub nivelul pieței. Pentru ambii piloni este nevoie de investiții din fonduri europene și din bugetul național.

☑ Pentru siguranța alimentară sistemele informatice pentru trasabilitatea produselor alimentare pot reprezenta o soluție, însă există dificultăți în implementarea acestora la nivel transnațional.

☑ Consolidarea mediului asociativ și a micii proprietăți agricole este o altă soluție, însă există o reticență a fermierilor în acest sens. Cooperativele de marketing pot depăși acest impas, prin implicarea generației tinere, cu studii de specialitate. Acestea merită susținute, dar trebuie găsite și alte forme, inclusiv pentru protecția micilor producători.

☑ Consolidarea proprietății medii agricole este foarte importantă și trebuie sprijinită. Gospodăriile familiale sunt importante, însă agricultura nu poate supraviețui fără producătorii medii.

☑ Schimbul de generații în agricultură trebuie sprijinit. Există rezultate bune ale măsurilor de sprijinire a tinerilor în agricultură, însă este nevoie de sprijin financiar în educația din domeniul agricol și alimentar, atât în educația preuniversitară, cât și în învățământul superior.

Doamna **Alexandra Popa** a prezentat un exemplu de bună practică care poate asigura securitatea alimentară sub forma *food hub*-urilor, care au fost deja pilotate în România, în perioada 2018-2021:

☑ Statisticile arată că situația actuală de securitate va avea un impact major asupra agriculturii, atât în ceea ce privește asigurarea necesarului de cereale și nutrienți, cât și în ceea ce privește costurile economice. Situația în România este favorabilă, deoarece la nivel național există peste 3 milioane de exploatații agricole, majoritatea gospodării familiale și ferme mici și mijlocii ce pot asigura securitatea alimentară și sunt mai puțin vulnerabile la crize. Cu toate acestea, România are un deficit comercial semnificativ, determinat de importul de produse procesate și slaba valorificare pe piață a produselor în formă proaspătă sau procesate rezultate din producțiile fermelor mici și mijlocii.

☑ *Food hub*-ul reprezintă o soluție în acest sens, fiind o afacere sau o organizație care gestionează activ agregarea, distribuția și comercializarea produselor alimentare din rândul producătorilor locali și regionali pentru a satisface cererea. Totodată, aceste *food hub*-uri reprezintă o soluție complementară la asocierea prin cooperative, iar experiența a 4 astfel de structuri în perioada 2018-2021 a demonstrat utilitatea și necesitatea modelului, precum și deschiderea fermierilor și consumatorilor de a le utiliza.

☑ Datele colectate în urma proiectului pilot arată că aceste inițiative nu ajută doar la agregarea producției, ci oferă și servicii conexe la care fermierii mici și mijlocii nu ar avea altfel acces, cum ar fi educația privind cerințele consumatorului modern, sprijinul pentru stabilirea unui preț corect și accesul pe piață, dar și promovarea unor măsuri pentru înverzirea agriculturii. Modelul *food hub* este complementar formelor asociative cu scop economic din agricultură (cooperative agricole),

deoarece, deși numărul acestora a crescut în ultimii ani, nu toți producătorii mici au capacitatea sau apetența de a se asocia.

☑ În urma proiectului pilot au fost înaintate recomandări către Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale pentru includerea în Planul Național Strategic post-2021, care să prioritizeze înființarea și dezvoltarea unor astfel de centre de agregare.

Intervenția doamnei **Aurelia-Ioana Chereji** s-a concentrat asupra impactului direct al evoluțiilor demografice asupra agriculturii și schimbului de generații în acest sector:

☑ La nivel global se estimează o creștere a procentului de persoane de peste 65 de ani la 25,5% până în 2030. La nivel național se estimează că populația României va fi între 17,8 – 18,23 milioane locuitori, dintre care persoanele peste 65 de ani vor fi în proporție de 21,3% din populație.

☑ România se plasează între primele locuri în ceea ce privește procentul populației ocupate în agricultură (25%), față de media europeană de 4%, în timp ce la ponderea tinerilor sub 40 de ani ocupați în agricultură, România se plasează pe ultimele locuri (11%), având totodată doar 2,8% dintre managerii exploataților agricole absolvenți de studii de specialitate.

☑ Tendințele de scădere a populației, corelate cu speranța de viață mai ridicată determină necesitatea unei atenții sporite față de mijloacele prin care poate fi sprijinită schimbarea de generație în agricultură, având în vedere inclusiv diferențele dintre zonele peri-urbane sau turistice și cele rurale, migrația urban-rural, dar și migrația internațională.

☑ Soluțiile propuse vizează abordări transversale, care să includă atât rezolvarea problemelor materiale, cât și pe cele educaționale. Dezvoltarea rurală reprezintă cel de-al doilea pilon al Politicii agricole comune, acesta având un rol crucial în atingerea convergenței, asigurarea coeziunii sociale și a unui standard de viață înalt pentru locuitorii din mediul rural și lucrătorii din sectorul agricol.

☑ Este necesar ca investițiile în dezvoltarea rurală durabilă să fie corelate cu sprijinirea schimbului de generații în agricultură, printr-o atenție mai mare la sistemul de educație și formare profesională pentru specialiști în domeniu. În acest mod se poate asigura reziliența sistemului agricol pentru a face față provocărilor și pentru a sprijini transformări democratice, echitabile, verzi și digitale.

Doamna **Ana-Maria Stancu** a prezentat câteva exemple de bune practici în ceea ce privește utilizarea noilor tehnologii în agricultură care pot asigura atât competitivitatea producției, cât și îndeplinirea criteriilor de mediu:

☑ Studiile Organizației pentru Alimentație și Agricultură (FAO) estimează că populația lumii va crește cu 34%, iar necesarul de hrană va trebui să crească cu 70% până în 2050, în timp ce tendința la nivel global este de urbanizare (de la un nivel de 49% în prezent, la 70% în 2050). Alături de criza de resursă umană din sectorul agricol, aceste date ne arată că în viitor va trebui să producem mai mult cu aceeași suprafață de pământ.

☑ Printre exemplele prin care tehnologia poate ajuta în domeniul agricol se numără: automatizarea utilajelor agricole din generații mai vechi cu costuri scăzute, creșterea preciziei în aplicarea tratamentelor prin monitorizarea cu senzori de temperatură și umiditate, date colectate la distanță prin stații meteo, capcane de identificare a dăunătorilor, camere multi-spectrale pentru analiza culturii și sănătății acestora, automatizarea monitorizării depozitelor alimentare, îmbunătățirea trasabilității produselor.

☑ Utilizarea noilor tehnologii în agricultură reprezintă soluția adoptată la nivel global, fiind necesar ca România să se adapteze pentru a asigura competitivitatea produselor agricole pe piețele internaționale. Programele educaționale referitoare la noile tehnologii trebuie să se adreseze și

fermierilor și studenților din învățământul superior de profil, pentru a le oferi informații clare și accesibile cu privire la soluțiile disponibile pe piață, criteriile de evaluare ale acestora ținând cont de nevoile proprii și costurile asociate.

☑ La nivel național, este nevoie de o viziune pe termen lung și o mai bună comunicare transversală pentru a implementa soluții eficiente și a oferi accesul transparent la informații, care pot sprijini asigurarea siguranței alimentare a cetățenilor.

☑ La nivel european, este nevoie ca Uniunea Europeană să urmărească impactul Pactului ecologic european asupra competitivității produselor agroalimentare pe piețele internaționale, pentru a asigura reziliența economiei agricole europene și protecția consumatorilor.

Domnul **Lucian Luca** a prezentat o serie de informații și scenarii referitoare la fezabilitatea unor obiective asumate prin Pactul ecologic european pentru agricultura românească, cu accent asupra reducerii utilizării îngrășămintelor cu 20% și creșterea producției ecologice la 25% din suprafață până în 2030, din perspectiva securității alimentare a României:

☑ În 2017, Academia Română a prezentat o [Strategie pentru dezvoltarea României](#), care a cuprins și un capitol referitor la securitatea alimentară, elaborat în urma unei ample consultări cu consumatori, cercetători și producători.

☑ Documentul prezintă o serie de scenarii pe termen scurt, mediu și lung privind impactul anumitor măsuri, o parte dintre acestea regăsindu-se și în țintele strategice asumate prin strategia „De la fermă la consumator” și Pactul ecologic european.

☑ Strategia a prezentat variante optimiste, realiste și pesimiste privind așteptările celor consultați față de evoluția consumului de îngrășăminte și a ponderii suprafeței agricole utilizate cultivate în regim ecologic, cu orizonturi temporale 2020, 2028 și 2038. În ceea ce privește evoluția consumului de îngrășăminte, nivelul real înregistrat în anul 2020 (91 kg substanță activă la hectar cultivat) corespunde așteptărilor realiste pentru anul 2028, în timp ce ponderea agriculturii ecologice în 2020 (3,45%) a depășit așteptările optimiste pentru anul 2028 (3,1%).

☑ [Studiul Wageningen Economic Research Report](#), publicat în 2021, evaluează impactul obiectivelor strategiei „De la fermă la consumator”, arătând că reducerea utilizării îngrășămintelor cu 20% va determina o scădere a producției și o creștere a prețurilor cu până la 20%, în timp ce randamentele culturilor la hectar (anuale sau perene) pot suferi reduceri între 2 și 25%, în funcție de țară. Scenariul privind extinderea suprafețelor ecologice arată o scădere a producției cu până la 10%, creșterea prețurilor cu până la 13% și reduceri ale randamentelor între 7 și 54% comparativ cu agricultura convențională.

☑ Datele arată că este nevoie de asigurare a echității între statele membre în ceea ce privește țintele strategice pentru o dezvoltare durabilă reală fără prejudicierea securității alimentare a României.

Sesiunea de comentarii, întrebări și răspunsuri a demonstrat interesul participanților pentru tematicile aduse în dezbatere. Astfel, au fost adresate întrebări și aduse completări cu privire la următoarele aspecte:

☑ În contextul unei eventuale crize alimentare, măsurile trebuie să protejeze în primul rând cetățenii României. Trebuie să existe o rezervă națională pentru produsele de strictă necesitate, în mod special având în vedere producția de cereale pentru 2022. Chiar dacă riscul de a rămâne fără pâine nu există, controlul prețurilor în piața de cereale este dificil, însă autoritățile pregătesc măsuri în acest sens.

☑ Referitor la derogările la folosirea neonicotinoidele, trebuie să se țină cont că producția agricolă din România din 2021 a fost una de excepție. Statele membre au posibilitatea de a acorda derogări ori de câte ori consideră oportun în acest domeniu.

☑ În ceea ce privește compensarea crizei demografice în agricultură, soluții ar putea fi crearea unui cadru legislativ și oferirea de sprijin financiar pentru stabilirea tinerilor în mediul rural, dar și investiții în mediul rural.

☑ Sistemul de educație agricolă a scăzut în ultimul deceniu, este nevoie de dezvoltarea acestuia prin burse și facilitarea angajării după absolvire, aspecte ce pot contribui la atenuarea efectelor evoluțiilor demografice în agricultură.

☑ Referitor la utilizarea îngrășămintelor chimice, problema nu este legată de consumul mediu al acestora, ci de concentrarea lor în anumite zone agricole, care ar putea fi cele mai vulnerabile din punct de vedere ecologic.

☑ Securitatea alimentară ar trebui să aibă în vedere rezistența la fluctuații a agriculturii din România și raportul dintre necesarul și disponibilul în producția alimentară.

☑ Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale lucrează la un sistem informatic pentru accesul la date privind sectorul agricol.

☑ Provocările agriculturii românești se referă la necesitatea creșterii capacității agriculturii românești de stocare a carbonului (reducerea volumului de lucrări agricole la hectar, introducerea unor culturi perene), conservarea resurselor pentru agricultură (reducerea suprafeței pe care se practică monocultura, îmbunătățirea mijloacelor și instrumentelor pentru raționalizarea consumului de substanțe chimice), creșterea contribuției agriculturii la furnizarea de bunuri ecosistemice, altele decât produsele agricole (organizarea agriculturii multifuncționale), intensificarea informațională a agriculturii. De asemenea, performanța agriculturii românești ar trebui să se bazeze pe promovarea și operaționalizarea conceptului de „performanță globală”, care include dimensiunile de mediu, economică și socială, pentru care sunt elaborați indicatori specifici, la care se adaugă metode de agregare.

Înregistrarea video a evenimentului poate fi accesată [aici](#).

Sinteza realizată de

Ana-Maria Andreea Anghelescu și Ionuț-Mircea Marcu, Serviciul Studii Europene